

OILAVIY TARBIYANING BOLA PSIXOLOGIYASIGA TA'SIRI**Shokirjonov Sarvarbek Sharufjon o'g'li****Farg'ona davlat texnika universiteti talabasi****Shokirjonovsarvarbek1@gmail.com****Otoxonov Zamira Muratovna****Farg'ona davlat texnika universiteti Ijtimoiy****fanlar va sport kafedrasida katta o'qituvchisi****<https://doi.org/10.5281/zenodo.20267189>****Annotatsiya**

Ushbu maqolada oilaviy tarbiyaning bola psixologiyasiga ta'siri keng yoritilgan. Oiladagi muhit, ota-onaning munosabati, tarbiya usullari hamda zamonaviy jamiyatdagi tarbiyaviy muammolar tahlil qilingan. Shuningdek, sog'lom oilaviy muhitning bolaning ruhiy rivojlanishi, xarakteri, dunyoqarashi va ijtimoiy faolligiga ta'siri haqida ma'lumot berilgan.

Аннотация

В данной статье подробно рассматривается влияние семейного воспитания на психологию ребенка. Анализируются семейная среда, отношение родителей, методы воспитания и современные проблемы воспитания. Также раскрывается влияние здоровой семейной атмосферы на психическое развитие, характер и мировоззрение ребенка.

Annotation

This article widely discusses the influence of family upbringing on child psychology. Family environment, parents' attitudes, methods of upbringing, and modern educational problems are analyzed. The article also highlights the influence of a healthy family atmosphere on a child's psychological development, character, worldview, and social activity.

Kalit so'zlar

Oila, tarbiya, psixologiya, bola, ota-ona, ruhiy rivojlanish, muhit, axloq, pedagogika, oilaviy munosabat.

KIRISH

Oila jamiyatning eng asosiy va muhim bo'g'ini hisoblanadi. Har bir insonning shakllanishida oilaning o'rni beqiyosdir. Bola dunyoga kelgan kundan boshlab uning xarakteri, odoq-axloqi, ruhiyati va dunyoqarashi oiladagi muhit orqali shakllanadi. Shu sababli oilaviy tarbiya masalasi pedagogika va psixologiya fanlarining muhim mavzularidan biri hisoblanadi.

Bola hayotidagi birinchi tarbiyachilar ota-onalar hisoblanadi. Ularning bolaga bo'lgan munosabati, mehr-muhabbati, talabchanligi va e'tibori bolaning kelajakdagi shaxs sifatida shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Oilada sog'lom muhit mavjud bo'lsa, bola ruhiy jihatdan barqaror, o'ziga ishongan va ijtimoiy faol bo'lib ulg'ayadi. Aksincha, oiladagi nizolar, e'tiborsizlik va qo'pollik bola psixologiyasida salbiy holatlarni yuzaga keltiradi.

Hozirgi zamonaviy davrda texnologiyalarning rivojlanishi, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi ham oilaviy tarbiyaga yangi talablarni qo'yimoqda. Ota-onalar bolalarning nafaqat moddiy ta'minotiga, balki ularning ruhiy holati va ma'naviy tarbiyasiga ham katta e'tibor qaratishlari kerak.

Mazkur maqolada oilaviy tarbiyaning bola psixologiyasiga ta'siri, oiladagi muhitning bola ruhiyatiga ta'siri, ota-onaning vazifalari hamda zamonaviy tarbiya muammolari keng tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Oilaning jamiyatdagi o‘rni

Oila jamiyatning kichik modeli hisoblanadi. Insonning hayotga bo‘lgan qarashlari, odob-axloqi, madaniyati va xarakteri avvalo oilada shakllanadi. Shuning uchun ham oilani mustahkam va sog‘lom qilish jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biridir.

Har bir bola oilada yashar ekan, ota-onaning muomalasi va oiladagi muhitni kuzatadi. Bola kattalarning xatti-harakatlarini takrorlashga moyil bo‘ladi. Shu sababli ota-onalar o‘z farzandlari uchun doimo yaxshi namuna bo‘lishlari kerak.

Oila nafaqat biologik ehtiyojlarni qondiruvchi maskan, balki ma’naviy va ruhiy tarbiya o‘chog‘i hamdir. Oilada mehr-oqibat, hurmat va samimiylik mavjud bo‘lsa, bola o‘zini xavfsiz va baxtli his qiladi.

Bola psixologiyasi tushunchasi

Psixologiya inson ruhiyati va xulq-atvorini o‘rganuvchi fan hisoblanadi. Bola psixologiyasi esa bolaning tug‘ilganidan boshlab voyaga yetguniga qadar bo‘lgan ruhiy rivojlanishini o‘rganadi.

Bolalik davri inson hayotidagi eng muhim davrlardan biridir. Chunki aynan shu davrda bolaning xarakteri, fikrlash qobiliyati, hissiyoti va dunyoqarashi shakllanadi. Agar bolaga to‘g‘ri tarbiya berilsa, u kelajakda jamiyatga foydali inson bo‘lib yetishadi.

Bolalar juda ta’sirchan bo‘ladilar. Ular oiladagi har bir voqea va munosabatni tez qabul qiladilar. Shu sababli oilaviy muhit bolaning ruhiyatiga bevosita ta’sir qiladi.

Oilaviy muhitning bola ruhiyatiga ta’siri

Oiladagi muhit bolaning psixologik holatini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Agar oilada doimiy mehr, hurmat va tushunish mavjud bo‘lsa, bola o‘zini erkin his qiladi.

Sog‘lom oilaviy muhitda ulg‘aygan bolalar:

- o‘ziga ishonuvchan bo‘ladi;
- darslarga qiziqadi;
- jamiyatga tez moslashadi;
- boshqalar bilan yaxshi muloqot qiladi;
- ruhiy jihatdan barqaror bo‘ladi.

Aksincha, oiladagi janjallar, zo‘ravonlik va e’tiborsizlik bolada qo‘rquv, asabiylik va tushkunlikni keltirib chiqaradi. Bunday bolalarda agressivlik, o‘ziga ishonchsizlik va yolg‘izlik hissi paydo bo‘lishi mumkin.

Psixologlarning fikricha, oiladagi salbiy muhit bolalarning nafaqat ruhiyatiga, balki sog‘lig‘iga ham ta’sir qiladi. Stress holatida yashaydigan bolalarda uyqusizlik, diqqatning pasayishi va darslarni o‘zlashtirishda qiyinchiliklar kuzatiladi.

Ota-onaning tarbiyadagi o‘rni

Ota-onalar bolaning eng yaqin insonlari va birinchi ustozlari hisoblanadi. Bola ota-onadan hayotiy tajriba, odob-axloq va muomala madaniyatini o‘rganadi.

Mehribon ota-onalar bolaga doimiy e’tibor beradilar, uni qo‘llab-quvvatlaydilar va qiziqishlariga hurmat bilan qaraydilar. Bu esa bolaning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

Qattiqqo‘l va qo‘pol tarbiya esa bolaga salbiy ta’sir qiladi. Doimiy tanbeh eshitgan bola o‘z fikrini erkin ifoda eta olmaydi. Natijada u tortinchoq yoki agressiv bo‘lib qolishi mumkin.

Tarbiya jarayonida ota-onalar quyidagi jihatlarga e’tibor berishlari kerak:

1. Bolani tinglash;

2. Uni tushunishga harakat qilish;
3. Qo‘pollikdan saqlanish;
4. Rag‘batlantirish usullaridan foydalanish;
5. Tartib-intizomni o‘rgatish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, oilaviy tarbiya bolaning psixologik rivojlanishida eng muhim omillardan biridir. Oiladagi sog‘lom muhit, ota-onaning mehribonligi va to‘g‘ri tarbiya usullari bolaning kelajakdagi hayotiga katta ta‘sir ko‘rsatadi.

Bola oilada qanday muhitda ulg‘aysa, uning xarakteri va dunyoqarashi ham shunga mos ravishda shakllanadi. Shu sababli ota-onalar farzand tarbiyasiga jiddiy e‘tibor qaratishlari kerak.

Sog‘lom oilada tarbiya topgan bola kelajakda jamiyatga foydali, bilimli va barkamol inson bo‘lib yetishadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Pedagogika asoslari – Toshkent.
2. Umumiy psixologiya – O‘quv qo‘llanma.
3. Bola psixologiyasi – Darslik.
4. Oila psixologiyasi – Ilmiy manba.
5. www.ziyonet.uz
6. www.edu.uz
7. Pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha ilmiy maqolalar.